

Yhteisöllisyyden kokemus korona-ajan etäopinnoissa

Jasmiina Niinen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Yhteisöllisyyden kokemus korona-ajan etäopinnoissa

Jasmiina Niinen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Heinäkuu, 2021

Jasmiina Niininen

Yhteisöllisyyden kokemus korona-ajan etäopinnoissa

Vuosi 2021 Sivumäärä 32

COVID-19-pandemian vuoksi suuri osa toisen ja kolmannen asteen opetuksesta on toteutettu vuonna 2020 ja alkuvuodesta 2021 etäopetuksena. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten siirtyminen etäopiskeluun on vaikuttanut opiskelijoiden kokemuksiin yhteisöllisyyden tunteesta opiskelijayhteisössä ja miten esimerkiksi vertaistuen saaminen on opiskelijoiden mielestä toteutunut. Opinnäytetyö toteutettiin osana lukioiden ja työelämän yhteistyötä vahvistavan Yhdessä lisää yritteliäisyyttä -hankkeen alkukartoitusta.

Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta ja käytännön osuudesta. Teoriaosuudessa käsitellään opiskeluhuvinvointia, etäopiskelua ja yhteisöllisyyttä sekä yhteisöllisyyden esiintymistä lähi- ja etäopinnoissa. Opinnäytetyön käytännön osuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistona tutkimuksessa oli Laureassa syksyllä 2020 ja keväällä 2021 toteutetun Mitä kuuluu -kyselyn kirjalliset vastaukset, joissa Laurean opiskelijat kuvailivat, millaisia kokemuksia heillä on yhteisöllisyydestä ja siihen liittyvistä ilmiöistä etäopinnoissa. Tuloksista käy ilmi, että yhteisöllisyys ei ole monen opiskelijan mielestä toteutunut etäopinnoissa läheskään yhtä hyvin kuin lähiopinnoissa, ja moni kaipaa jo muiden opiskelijoiden tapaamista kasvotusten.

Jasmiina Niininen

Perception of sense of community in distance learning during COVID-19

Year 2021

Pages 32

Because of the COVID-19 pandemic, many high schools and vocational schools as well as institutions of higher education have implemented their teaching as distance learning in 2020 and the beginning of 2021. The objective of this thesis was to find out how the transition to distance learning has affected the sense of community amongst students and how it has, for example, affected their access to peer support. The thesis was part of the initial assessment of a project called Yhdessä lisää yritteliäisyyttä which aims to increase cooperation between high schools and work places.

The thesis consists of a theoretical part and a practical part. The theoretical part deals with student well-being, distance learning and sense of community, also covering the topic of sense of community in a traditional school setting as well as in distance learning. The practical part of the thesis was carried out applying a qualitative method. The material was from written answers from Laurea's survey called How are you doing from autumn 2020 and spring 2021. In those answers students described what their experiences of sense of community have been like during distance learning. The results show that many students feel that a sense of community has not been achieved as well in distance studies as in traditional studies and that many students miss meeting their fellow students face-to-face.

Keywords: distance learning, e-learning, online learning, sense of community, COVID-19

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opiskelijahyvinvointi ja opiskelukyky	7
3	Etäopiskelu	9
4	Yhteisöllisyys.....	11
4.1	Yhteisöllisyys lähiopinnoissa	13
4.2	Yhteisöllisyys etäopinnoissa	15
5	Tutkimuksen toteuttaminen	17
5.1	Tutkimuksen aineisto	17
5.2	Tutkimuksen käytännön toteutus	18
6	Tulokset	19
7	Johtopäätökset ja pohdinta.....	24
	Lähteet.....	26
	Kuviot	32

1 Johdanto

Maaliskuussa 2020 COVID-19-pandemia pakotti niin peruskoulut kuin lukiot ja korkeakoulutkin siirtymään hyvin lyhyellä varoitusaajalla lähiopetuksesta etäopetukseen (Haapakoski, Niemelä & Yrjölä 2020, 123). Etäopiskelu on jatkunut pitkälti myös syksyllä 2020 ja keväällä 2021 etenkin korkeakouluissa, joissa opetus on monin paikoin pyritty järjestämään kokonaan tai suurelta osin etäopintoina.

Koko pandemian ajan on käyty vilkasta yhteiskunnallista keskustelua siitä, miten siirtyminen opiskelijoita kuhisevista koulurakennuksista yksin kotiin tietokoneiden ääreen vaikuttaa opiskelijoihin, niin opintojen edistymisen kuin opiskelijoiden yleisen hyvinvoinnin kannaltakin. Uutisotsikot ovat maallaneet synkkää kuvaa etäopiskelun ja korona-ajan vaikutuksista opiskelijoihin. Esimerkiksi vuoden 2021 alkupuolella uutisaiheita on löytynyt muun muassa korkeakouluopiskelijoiden mielenterveysongelmien huomattavasta lisääntymisestä (Vähäsarja 2021), opintoihin kuuluvien harjoittelupaikkojen löytämisen vaikeudesta (Kangas 2021) ja korkeakouluopiskelijoiden uupumisesta (Heimolehto & Mäkelä 2021).

Korona-aikana toteutetut opiskelijoiden hyvinvointia selvittävät tutkimukset vahvistavat uutisotsikoiden käsitystä etäopiskelun negatiivisesta vaikutuksesta opiskelijoiden hyvinvointiin. Esimerkiksi huhtikuussa 2020 - melko pian etäopintoihin siirtymisen jälkeen - Suomen lukio- ja laisten liitto teetti kyselyn, josta selviää muun muassa, että yli puolet lukio-opiskelijoista on kokenut etäopiskelun henkisesti raskaaksi. Edellisen vuoden kyselyssä, opiskelun tapahtuessa vielä perinteisesti koulurakennuksissa, opintonsa raskaaksi kokevien osuus oli huomattavasti pienempi. (Koonti koronatilanteen vaikutuksesta lukiolaisiin 2020.) Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia poikkeusoloissa selvitti puolestaan SAMOK:in ja ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien keväällä 2021 toteuttama kysely, josta käy ilmi, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden motivaatio on laskenut, mielenterveys heikentynyt ja yksinäisyys lisääntynyt pandemia-aikana, vaikka toisaalta pieni osa opiskelijoista voikin paremmin etäopinnoissa kuin perinteisissä lähiopinnoissa (AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset 2021, 1-2).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten COVID-19-pandemian aiheuttama siirtyminen normaalista opiskeluarjesta etäopiskeluun on vaikuttanut ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksiin yhteisöllisyydestä. Opinnäytetyö alkaa teoreettisen viitekehyksen esittelyllä. Ensimmäisellä osalla käsitellään lyhyesti opiskelijahyvinvointia, minkä jälkeen seuraa johdatus siihen, mitä etäopiskelu tarkoittaa ja mitä hyviä ja huonoja puolia sillä perinteisesti ajatellaan olevan. Tämän jälkeen käsitellään yhteisöllisyyttä ensin yleisesti ja sitten yhteisöllisyyden ilmenemistä lähi- ja etäopinnoissa.

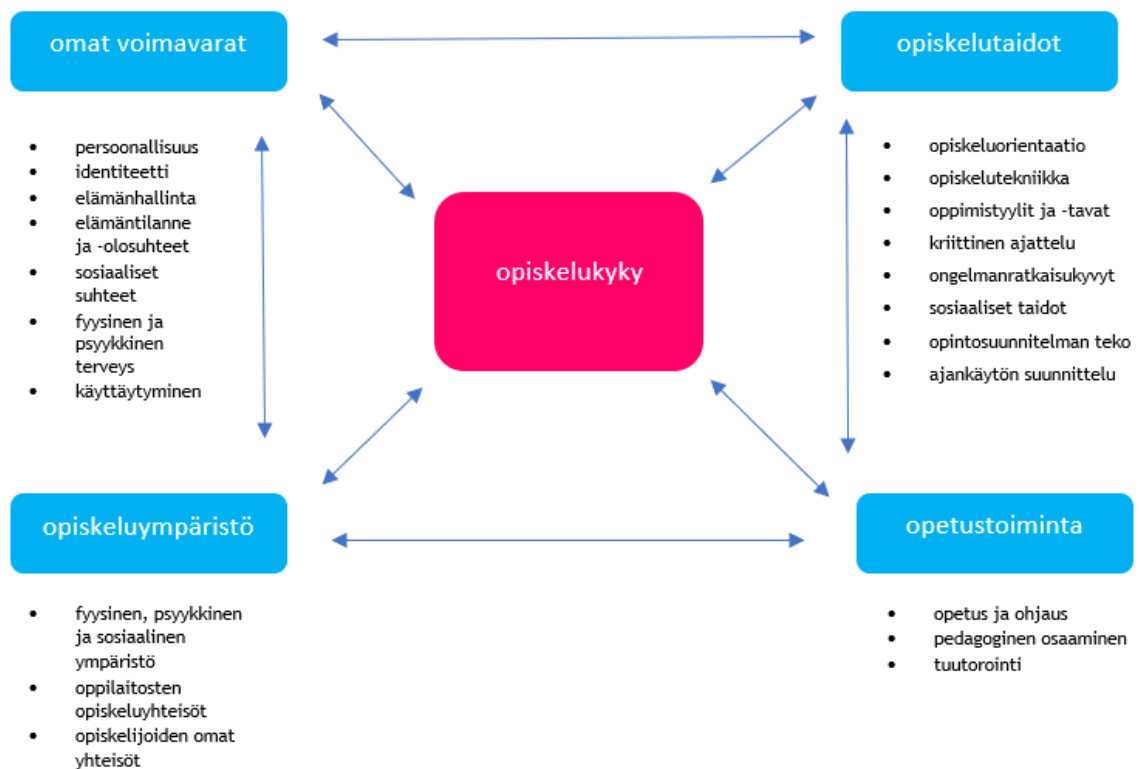
Opinnäytetyön käytännön osuus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineistona tutkimuksessa oli Laurean toteuttaman Mitä kuuluu -kyselyn sanalliset vastaukset syksyltä 2020 ja keväältä 2021. Vastauksissa opiskelijat kuvailivat omin sanoin, millaisia kokemuksia ja ajatuksia heillä on etäopiskeluajan yhteisöllisyydestä. Sisällönanalyysin menetelmää käyttäen opinnäytetyössä analysoitiin näitä vastauksia tarkoituksena saada selville, ovatko etäopiskeluun siirtyneet opiskelijat kokeneet yhteisöllisyyden tunnetta muiden opiskelijoiden kanssa pandemia-aikana ja millaisia ajatuksia heillä ylipäätään on etäopintojen yhteisöllisyyteen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen toteutumiseen liittyen.

Opinnäytetyö toteutettiin osana alkukartoitusta Uudenmaan ja eteläisen Kanta-Hämeen alueella järjestettävälle Yhdessä lisää yritteliäisyyttä -hankkeelle, jonka tavoitteena on lisätä sekä lukioiden ja työelämän että lukioiden ja ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä. Hankkeessa ovat Laurean lisäksi mukana Riihimäen lukio ja yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäverkosto YES ry. (Laurea 2021.)

2 Opiskelijahyvinvointi ja opiskelukyky

Kielitoimiston sanakirja määrittelee hyvinvoinnin vaurautena tai ”hyvänä terveydentilana” ja ”hyvänä, harmonisena olona”. Hyvinvoinnin käsitteeseen voidaan nähdä kuuluvan kolme eri osatekijää: terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi (Vaarama, Moisio & Karvonen 2010, 10). Opiskelijahyvinvointiin kuuluu opiskelijoiden asuminen, työssäkäynti ja toimeentulo sekä terveydenhuolto (Kujala 2011).

Työterveyslaitos ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö ovat laatineet opiskelukykymallin (kuvio 1) kuvaamaan opiskelukykyyn liittyviä tekijöitä. Malli on laadittu työkykymallin pohjalta. Se esittelee neljä opiskelukykyyn vaikuttavaa osa-aluetta: omat voimavarat, opiskelutaidot, opiskeluympäristö ja opetustoiminta. (Kunttu 2020.)

Kuvio 1: Opiskelukykymalli. (Kunttu 2020.)

Opiskelukykymallin ensimmäinen ulottuvuus ovat opiskelijan omat voimavarat. Omiin voimavarihin kuuluvat opiskelijan identiteetti ja persoonallisuus, terveys ja siihen liittyvät käyttäytymistottumukset, elämäntilanne ja -olosuhteet, elämänhallinta ja sosiaaliset suhteet. Kaikki näistä ovat muutoksessa läpi elämän. (Kunttu 2020.)

Opiskelutaitoja ovat opiskelijan oppimistyylit ja -tavat, opiskeluorientaatio eli opiskelun merkitys opiskelijalle, opiskelutekniikka, kriittisen ajattelun taito, ongelmanratkaisukyky sekä opintojen ja ajankäytön suunnitteleminen. Myös sosiaaliset taidot luetaan osaksi opiskelutaitoja, sillä opintoihin kuuluu esimerkiksi esitelmien pitämistä. Puutteelliset opiskelutaidot johtavat esimerkiksi huonoihin opiskelutuloksiin tai siihen, että opiskelija joutuu tekemään opintojensa eteen kohtuuttoman paljon töitä. Seurauksena voi olla turhautumista ja stressiä, jotka puolestaan voivat johtaa opiskelumotivaation heikentymiseen ja mielialaongelmiin. (Kunttu 2020.)

Opetustoimintaan kuuluvat niin opetus ja ohjaus kuin tuutorointikin. Laadukas opetus saattaa vaikuttaa myönteisesti sellaisen opiskelijan motivaatioon, jolla on muuten vaikeuksia löytää kiinnostusta opiskelemaansa alaan. Myös opiskelijan pääsy osaksi opiskelijayhteisöä on osa opetuksen ja ohjauksen ulottuvuutta. (Kunttu 2020.)

Opiskeluympäristöön kuuluvat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Siihen kuuluvat myös ne opiskeluun liittyvät yhteisöt, joihin opiskelija kuuluu. Yhteisöllisyys vaikuttaa myönteisesti opiskelijan opiskelukykyyn, mutta esimerkiksi etäopiskelun lisääntyminen lähiopetuksen korvaajana voi luoda haasteita yhteisöllisyyden muodostumiselle. (Kunttu 2020.)

3 Etäopiskelu

Etäopiskelulla tarkoitetaan opiskelutapaa, jossa opetus ei tapahdu lähiopetuksena luokkahuoneessa vaan esimerkiksi internetin välityksellä (Merriam-Webster 2021). Etäopiskelu voi tarkoittaa kokonaisten kurssien suorittamista etänä, mutta joissakin tapauksissa etäopiskelua voivat täydentää myös lähitapaamiset. Etäopiskelu tapahtuu tavallisesti verkossa, yleensä joko verkkopohjaisessa oppimisympäristössä tai internetsivustolla. (Opintopolku 2021.) Suurin osa etäopetuksesta toteutetaan asynkronisessa oppimisympäristössä, jossa vuorovaikutus ei tapahdu reaaliajassa, mutta etäopiskeluun voi kuulua myös synkronista opetusta reaaliaikaisesti toteutettujen luentojen muodossa (Fandl & Smith 2016, 6).

Etäopiskelu yhdistetään monesti verkko-opiskeluun, mutta etäopiskelu itsessään ei ole mikään uusi ilmiö, vaan kaukana oppilaitoksista on opiskeltu jo 1800-luvulla. Ennen internetin syntyä etäopintoja toteutettiin kirjeiden avulla. Myöhemmin myös televisiota käytettiin etäopetuksen välineenä. 1990-luvulla etäopinnot alkoivat siirtyä verkkoon. 2000-luvulla verkko-opiskelun suosio kasvoi nopeaan tahtiin, ja etäopinnoista tuli yhä yleisempi vaihtoehto lähiopiskelulle. (Chaloux & Miller 2014, 3, 5-8.)

Frank Mayadas määritteli vuonna 1997 niin sanotut verkko-opiskelun viisi pilaria (Five Pillars of Quality Online Education), jotka kuvaavat verkko-opintojen laatua ja joiden avulla verkko-opintoja tarjoavat instituutiot voivat määritellä tavoitteensa ja mitata edistymistään niitä kohti. Mallin viisi pilaria ovat opiskelutehokkuus, kustannustehokkuus, pääsy (access), opetushenkilökunnan tyytyväisyys ja opiskelijoiden tyytyväisyys. Opiskelutehokkuudella tarkoitetaan, että verkko-opintojen tulisi olla korkealaatuisia. Verkossa oppimisen ei tulisi erota perinteisestä oppimisesta. Kustannustehokkuus tarkoittaa, että oppilaitosten täytyy pystyä tarjoamaan laadukasta opetusta rajallisilla resursseilla, mikä vaatii jatkuvaa kustannustehokkuuden arviointia. Pääsillä tarkoitetaan, että opiskelijan on helppo päästä käsiksi opintoihin: markkinoinnin ja tiedotuksen avulla huolehditaan siitä, että potentiaaliset opiskelijat löytävät heitä kiinnostavat opinnot, ja monipuolinen opintovalikoima ja selkeä informaatio varmistavat, että opiskelijoilla on vaihtoehtoja opintojensa suhteen. Opintojen sujuva suorittaminen mahdollistetaan. Opiskelijoille tarjotaan tukea sekä akateemisissa, hallinnollisissa että teknisissä ongelmissa. Neljäs pilari on henkilökunnan viihtyminen työssä. Etäopettamisen tulisi tuntua palkitsevalta ja hyödyttää myös opetushenkilökunnan jäsenten uraa. Viides pilari on opiskelijoiden tyytyväisyys, johon vaikuttavat kaikki etäopiskelukokemuksen osa-alueet. Jokaisen

verkko-opiskelijan tulisi ilmaista tyytyväisyytensä koko opiskelukokemukseen. (Online Learning Consortium 2021.)

Opiskelijan oman aktiivisuuden merkitys korostuu etäopinnoissa. Opintojen aikatauluttaminen on tärkeää. Verkko-opinnot eivät yleensä ole täysin itsenäistä opiskelua, vaan myös etäopintoihin kuuluu muun muassa ryhmätöitä ja keskusteluja muiden opiskelijoiden kanssa. Etäopiskelija saa myös yhteyden opettajaansa kysymyksiä ja ohjausta varten. (Opintopolku 2021.)

Etäopiskelu ratkaisee monia haasteita. Se mahdollistaa opintojen tarjoamisen suuremmalle määrälle opiskelijoita kuin lähiopetukseen perustuvat opiskeluvaihtoehdot (Ryan & Latchem 2016, 164). Etäopinnot mahdollistavat esimerkiksi työnteen ja perheestä huolehtimisen, sillä opintoja voi suorittaa milloin tahansa opiskelijalle parhaiten sopii. Verkossa opiskeleminen on hyvä vaihtoehto myös niille, jotka asuvat kaukana oppilaitoksista, joiden tarjoamat opinnot kiinnostavat heitä, mutta eivät kuitenkaan ole valmiita muuttamaan opintojen perässä. (Fandl & Smith 2016, 3, 5.) Verkko-opiskelijan ei välttämättä tarvitse edes asua samassa maassa kuin missä opetus järjestetään (Opintopolku 2021). Etäopiskelusta on hyötyä myös valtiolle: verkko-opiskelijat ovat monesti mukana työelämässä opintojensa ohella ja tuottavat täten valtiolle verotuloja (Simpson 2012, 2).

Kun suomalaiset oppilaitokset peruskouluja myöten siirtyivät keväällä 2020 etäopetukseen COVID-19-pandemian takia, kävi ilmi, että jotkut nuoret oppilaat pärjäävät paremmin etäopetuksessa kuin lähiopetuksessa. Kiusaamista kokenut nuori saattaa uskaltaa osoittaa osaamistaan enemmän, kun hänen ei tarvitse tehdä sitä koko luokan edessä, vaan saa kahdenkeskisen yhteyden opettajaansa. Toiset taas uskaltavat omistautua opinnoilleen enemmän etänä siinä missä lähiopinnoissa luokan sosiaalinen paine saa heidät välttelemään aktiivista osallistumista. (Haapakoski ym. 2020, 127-128.)

Etäopiskelu on saanut osakseen myös kritiikkiä. Etäopetuksen laatua on kyseenalaistettu ja perinteistä lähiopetusta pidetty korkealaatuisempaan (Simpson 2012). Etäopiskelu ei myöskään ole paras vaihtoehto niille korkeakouluopiskelijoille, jotka mieluummin tapaisivat professoriaan kasvokkain (Fandl & Smith 2016, 5). Korona-aikana on noussut huoli niistä nuorista oppilaista, joiden kotiooloissa esiintyy ongelmia esimerkiksi päihteiden kanssa ja joille lähiopintoihin osallistuminen olisi tärkeää sosiaalisista syistä. Kaikilla opiskelijoilla ei myöskään ole riittänyt motivaatio opiskelemiseen koulun ulkopuolella. (Haapakoski ym. 2020, 127.)

4 Yhteisöllisyys

Yhteisö on ryhmä, joka on rakentunut jonkin tietyn alueen tai asian ympärille. Sillä on oma sosiaalinen rakenteensa, se toimii tietynlaisen normiston mukaan, ja enemmistön mielipiteellä on tapana ohjailla sen toimintaa. (Opetushallitus 2021.) Yhteisöllä on oma identiteettinsä. Siihen kuuluvat tiedostavat oman jäsenyytensä yhteisössä ja tiedostavat myös yhteisön jäsenyyden olevan rajattua. (Kangaspunta 2011a, 28.)

Yhteisömuodoista ensimmäinen oli oma suku. Tätä seurasivat kylä- ja kaupunkiyhteisöjen syntyminen. Keskiajalla yhteisöjä alkoi muodostua jaetun statuksen ympärille. Tällaisia yhteisöjä olivat esimerkiksi killat ja kauppiasyhteisöt. Nykyaikana yhteisöjä taas leimaa sopimuksellisuus. Yksilö on merkityksellisempi kuin aiemmin. (Kangaspunta 2011a, 15.)

Yhteisöjä on monia erilaisia. Niillä on omat tarkoituksensa sekä erilaisia jäsenyysvaatimuksia ja tapoja kommunikoida jäsenten kesken. Jäsenten omistautuminen yhteisölle vaihtelee vahvuudessaan yhteisöstä toiseen, kuten myös se, kuinka paljon jäsenet osallistuvat yhteisön toimintaan. Myös kokemus yhteisöllisyyden tunteesta vaihtelee. Yhteisöjä pidetään yleensä positiivisena, hyvinvointia tuovana asiana, mutta ne eivät välttämättä ole sitä. Jäsenten väliset suhteet eivät aina ole sopuisia, ja yhteisön tarkoituksena voi esimerkiksi olla yhteiskunnallisen häiriön aiheuttaminen. (Douglas 2010, 1, 3, 5-6.)

McMillan ja Chavis määrittelevät yhteisöllisyyden olevan vapaasti suomennettuna ”tunne kuulumisesta, tunne siitä, että jäsenillä on merkitystä toisilleen ja ryhmälle, ja jaettu luottamus siihen, että jäsenten tarpeet tulevat jatkossakin täyttymään yhdessä olemisen kautta”.

McMillanin ja Chavisin kehittelemän tunnetun määritelmän mukaan yhteisöllisyys (sense of community) koostuu näin ollen neljästä elementistä. Näitä ovat jäsenyys (membership), vaikutusvalta (influence), integraatio ja tarpeiden täyttäminen (integration and fulfilment of needs) ja jaettu tunneyhteys (shared emotional connection). Elementteistä ensimmäinen, jäsenyys, on tunne ryhmään kuulumisesta. Vaikutusvalta on tunnetta merkityksellisyydestä: yhteisön jäsen vaikuttaa yhteisöön, ja yhteisöllä on vastavuoroisesti merkitystä sen jäsenille. Integraatiolla ja tarpeiden täyttämällä puolestaan tarkoitetaan sitä, että ryhmään kuuluminen auttaa jäsentä täyttämään joitakin henkilökohtaisista tarpeistaan. Jaetulla tunneyheydellä tarkoitetaan yhteisen ajan, paikkojen, samanlaisten kokemusten ja historian jakamista yhteisön jäsenten kesken. Omakohtainen kokemus jaetusta historiasta ei ole välttämätöntä, kunhan jäsen vain kokee historian omakseen. (McMillan & Chavis 1986, 9, 13.)

Yhteisöllisyyden tunne ei synny automaattisesti. Muun muassa yhteisön jäsenten välinen luottamus ja avoin vuorovaikutus ovat tärkeitä, jotta yhteisöllisyyttä pääsee muodostumaan. (Opetushallitus 2021.) Yhteisöllisyyden syntyminen voi olla hidasta. Yhteisöllisyyden muodostumiseen voidaan kuitenkin vaikuttaa ulkopuolelta esimerkiksi kutsumalla yhteisön jäseniä yhteisiin tilaisuuksiin, joihin osallistuminen ratkaisee jonkin heidän tarpeensa, kannustamalla

heitä keskustelemaan keskenään pareittain tai pienissä ryhmissä, esittämällä yhteiseen tilaisuuteen kokoontuneille keskustelua virittäviä ja tutustumista avittavia kysymyksiä ja valtuuttamalla ja auttamalla yhteisön jäseniä toteuttamaan omia yhteisöön liittyviä ideoitaan. (Birck 2020, 4, 7-10.)

Pysyvälle yhteisöllisyyden tunteen muodostumiselle ja sen säilymiselle tärkeitä ovat muun muassa yhteisöllisyyttä mahdollistavat tilat, yhteiset rutiinit - esimerkiksi tapaamiset ja tapahtumat - ja yhteiset säännöt ja toimintatavat. Uudet yhteisön jäsenet tulisi perehdyttää yhteisön toimintaan. Yhteisön vastuutehtävien ei pitäisi olla aina saman, muuttumattoman ryhmän vastuulla, vaan kaikille halukkaille jäsenille tulisi mahdollistaa vastuun ottaminen, ja toisaalta taas vastuutehtäviä aiemmin kantaneen tulisi pystyä helposti astumaan sivuun tehtävistä. Yhteisön jäseniä on helpompi saada sitoutumaan vastuutehtäviin, jos ne eivät vaadi liikaa eikä niihin tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa; pienten vapaaehtoistehtävien antaminen yhteisön jäsenten hoidettavaksi lujittaa heidän sidettään yhteisöön. (Birck 2020, 12-14.)

Yhteisöllisyys on kokenut muutoksia median ja internetin muutosten myötä. 1990-luvulla syntyivät niin sanotut virtuaaliyhteisöt. Näiden keskiössä on jäsenten jakama yhteinen kiinnostuksen kohde tai jokin muu yhdistävä tekijä, ja yhteisö on monesti saanut alkunsa juuri verkossa. (Kangaspunta 2011a, 26, 28.)

Yhteisöllisyys on muuttunut aikojen kuluessa muutenkin kuin siirtymällä osittain internetiin. Yhteisöihin hakeutuminen ja niihin kuulumisen perustuu nykyisin entistä enemmän vapaaehtoisuuteen, kun taas aiemmin yhteisö oli monesti jotakin, mihin kuuluttiin syntymästä kuolemaan. Yhteisöön liittyminen ei ollut välttämättä oma valinta, eikä niistä aina voinut erota. Jos yhteisöstä eroaminen onnistui, se saattoi aiheuttaa eroajalle kielteisiä seuraamuksia. Yhteisöjä myös leimasi vahvasti normatiivisuus ja sisäänpääntyneisyys. (Kangaspunta 2011b, 7.)

Myös se, kuinka tärkeänä yhteisöt ja yhteisöllisyys nähdään, on muuttunut aikojen kuluessa. Aiemmin ihmiset määriteltiin ensisijaisesti niiden yhteisöjen kautta, joihin he kuuluivat - esimerkiksi perheen ja työpaikan. Nykyisin ihmiset näkevät itsensä enemmänkin ainutlaatuisina yksilöinä sen sijaan, että määrittelisivät itsensä niiden yhteisöjen kautta, joissa he ovat jäseninä. Tämä yksilöllistymisen kasvu on monesti nähty uhkana yhteisöllisyydelle. (Saastamoinen 2011, 61-62.)

Kanadalainen tutkimus (Michalski, Diemert, Helliwell, Goel & Rosella 2020) sai selville, että heikko tuntemus paikalliseen yhteisöön kuulumisesta on yhteydessä huonompaan käsitykseen omasta terveydestä. Vahvempi yhteisöön kuulumisen tunne oli yhteydessä sekä parempaan fyysiseen että henkiseen terveyteen, mutta yhteisöön kuulumisen tunteella oli positiivinen vaikutus erityisesti mielenterveyteen. Heikko yhteisöllisyyden tunne oli yhteydessä

huonompaan terveyteen erityisesti keski-ikäisten keskuudessa, mutta yhteisöön kuulumisen ja terveyden välinen yhteys oli nähtävissä kaikissa ikäryhmissä.

4.1 Yhteisöllisyys lähiopinnoissa

Yhteisöllisyyden muodostumiselle opinnoissa on omat haasteensa. Lukiossa nuoret eivät enää opiskele yhden ja saman opiskelijaryhmän kanssa kuten peruskoulussa vaan monessa eri ryhmässä. Opiskelijan oma vastuu sosiaalisten suhteiden solmimisessa korostuu. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lukioissa lisäävät kuitenkin ryhmänohjaajan tapaamiset ja tutoropiskelijoiden järjestämä toiminta. (Ranta 2020.) Korkeakouluissa taas haasteena on se, että tietyissä oppiaineissa opetus ja ohjaus on järjestetty tavalla, joka tekee yhteisöllisyyden muodostumisen vaikeaksi. Muihin opiskelijoihin tutustumisesta tekevät haastavampaa esimerkiksi itsenäiset opinnot ja luennot, joilla on suuri määrä osallistujia. Korkeakoulut pyrkivät tekemään yhteisöllisyyden muodostumisesta helpompaa erityisesti ensimmäisen opiskeluvuoden aikana yhteisöllisyyttä avittavien opintojen ja tutoroinnin kautta, mutta jotkut opiskelijat jäävät näistä ulkopuolelle. Yksittäisen opiskelijan pääsyä osaksi opiskelijayhteisöä voi heikentää myös tauon pitäminen opinnoista. (Heikkilä, Lehtinen & Lähteenkorva 2020.)

Vaikka yhteisöllisyyden muodostuminen opiskelijayhteisössä saattaa toisinaan olla haastavaa, opinnoissa koettavasta yhteisöllisyydestä on kuitenkin paljon hyötyä. Opiskeluyhteisöön kuuluminen ja vertaistuen saaminen ovat vahvasti yhteydessä opintojen sujumiseen. Lisäksi opintojen aikana syntyneet verkostot osoittautuvat monesti hyödyllisiksi, kun opiskelijan on aika astua työelämään. (Kunttu 2020.)

Lähiopinnoissa esiintyvää yhteisöllisyyttä voi tarkastella McMillanin ja Chavisin (1986) yhteisöllisyyden määritelmän näkökulmasta. Tähän yhteisöllisyyden määritelmään kuuluvat jäsenyys, vaikutusvalta, integraatio ja tarpeiden täyttäminen sekä jaettu tunneyhteys, kuten aiemmassa luvussa määriteltiin. Jäsenyys määrittyy lähiopinnoissa helposti: jäseniä ovat kaikki luokahuoneeseen kokoontuneet, kun taas luokahuoneen ulkopuolelle jäävät ryhmään kuulumattomat. Jäsenyyden ja läheisyyden tunteeseen vaikuttaa myös opiskelijoiden välillä tapahtuva sanaton viestintä. Vaikutusvalta näkyy lähiopetuksessa esimerkiksi konkreettisena sijaintina luokassa (opettaja luokan edessä, tietyt oppilaat eturivissä) ja siinä, kuinka jotkut osallistuvat keskusteluun muita aktiivisemmin ja täten vaikuttavatkin siihen enemmän. Opiskelijat voivat myös vaikuttaa muiden aktiivisuuteen kannustamisen avulla. Kun joku opiskelija ottaa itselleen liian suuren roolin uhaten opiskelijoiden tasavertaista osallistumista, häntä voidaan ohjata korjaamaan käytöstään sanattoman viestinnän keinoin, kuten välttelemällä katsekontaktia. (Teaching Online: A Guide to Theory, Research, and Practice 2015, 242-243.)

McMillanin ja Chavisin määritelmän kolmas elementti on integraatio ja tarpeiden täyttäminen. Etäopinnoista eroten tämä voi näkyä lähiopetuksessa esimerkiksi niin, että muut opiskelijat osoittavat hyväksymistään sanattomin viestein. Viimeinen yhteisöllisyyden tunteeseen liittyvä elementti on jaettu tunneyhteys, johon liittyvät esimerkiksi jaetut kokemukset. Lähiopinnoissa opiskelijat jakavat yhteistä aikaa ja esimerkiksi kurssilla tapahtuvia hauskoja tai koskettavia tapahtumia, ja tämä auttaa yhteisöllisyyden tunteen rakentumisessa. (Teaching Online: A Guide to Theory, Research, and Practice 2015, 244-245.)

Uusimmat PISA-tulokset vuodelta 2018 kertovat, että OECD-maiden 15-vuotiaat oppilaat kokevat melko hyvin kuuluvansa kouluyhteisöönsä. Suomalaisista opiskelijoista kolme neljäsosaa koki muiden opiskelijoiden kanssa ystäväystymisen helpoksi, ja sama määrä koki myös kuuluvansa koululaitokseensa. 78 prosenttia vastaajista koki, että muut opiskelijat pitävät heistä, 85 prosenttia oppilaista ei kokenut ulkopuolisuuden tunnetta koulussa, ja 86 prosenttia ei kokenut oloaan yksinäiseksi koulussa. Monet OECD-maiden oppilaat eivät kuitenkaan koe sosiaalisen yhteyden tunnetta koulussa, vaan kärsivät yksinäisyydestä tai ulkopuolisuuden tunteesta. Kouluyhteisöön kuulumisen tunteella oli OECD-maita tarkasteltaessa myönteisiä vaikutuksia myös oppilaiden tulevaisuuteen: oppilaat, jotka kokivat yhteenkuulumisen tunnetta oppilaitoksessaan, arvelivat todennäköisemmin jatkavansa opintojaan korkeakouluun asti kuin ne, jotka eivät yhteenkuulumisen tunnetta kokeneet. Tämä piti paikkansa myös suomalaisten oppilaiden kohdalla. (PISA 2018 Results. What school life means for students' lives. Volume III 2019, 130-132, 136.)

Voimaa opiskeluun -hankkeessa selvitettiin, miten yhteisöllisyys toteutuu ammattikouluissa ja ammattikorkeakouluissa. Aineistona ammattikoulujen osalta olivat vuosien 2015 ja 2017 Amisbarometri-tutkimukset, joiden tuloksia tulkittiin yhteisöllisyysmittarilla, johon sovellettiin Susan M. Burroughsin ja Lillian T. Ebyn vuonna 1998 julkaisemaa työpaikan yhteisöllisyyttä mittaavaa Psychological sense of community in the workplace -teoriaa. Tuloksista selviää, että ammattikouluopiskelijoista 61% kokee vahvaa yhteisöllisyyden tunnetta kouluyhteisössään. Kokemus yhteisöllisyydestä on kohtalainen 29%:lla, ja heikkona yhteisöllisyyden kokee 6% opiskelijoista. Yhteisöllisyyden kokemus oli vahvempi miespuolisten opiskelijoiden keskuudessa. Pohdinnat opintojen keskeyttämisestä olivat yleisempiä niiden joukossa, jotka kokivat heikkoa yhteisöllisyyden tunnetta oppilaitoksessaan. Heikko yhteisöllisyyden kokemus oli yhteydessä myös opintojen aiheuttamaan uupumuksen tunteeseen, riittämättömyyden tunteeseen opinnoissa ja tunteeseen siitä, että omilla opinnoilla ei ole merkitystä. (Reinikainen 2019, 2-4.)

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemusta yhteisöllisyyden tunteesta selvitettiin samassa raportissa vuoden 2016 Opiskelijabarometrin pohjalta, jossa opiskelijoilta kysyttiin, tuntevatko he kuuluvansa samaa alaa opiskelevien opiskelijayhteisöön. Opiskelijat jaettiin vastauksensa perusteella vahvaa, kohtalaista ja heikkoa yhteisöllisyyttä kokeviin. Vahvaa

yhteisöllisyyttä koki 62% opiskelijoista, kohtalaista yhteisöllisyyttä koki 14%, ja heikkoa yhteisöllisyyttä koki 24% opiskelijoista. Naispuoliset ammattikorkeakouluopiskelijat kokivat vahvempaa yhteisöllisyyden tunnetta kuin miehet. Heikompaa yhteisöllisyyttä kokivat muita todennäköisemmin ne, jotka olivat pitäneet opinnoistaan vähintään yhden lukukauden pituisen tauon. Heikko yhteisöllisyyden tunne oli yhteydessä masentuneisuuden ja alakulon tunteeseen ja yksinäisyyteen. Kuten ammattikoulussakin, myös ammattikorkeakoulussa heikkoa yhteisöllisyyttä kokevilla oli suurempi riski opintojen keskeyttämiseen. (Reinikainen 2019, 6-9.)

4.2 Yhteisöllisyys etäopinnoissa

Yhteisöllisyyden tunteen muodostuminen voi auttaa opiskelijoita menestymään etäopinnoissa ja vähentää kurssilta pois jättäytyvien määrää. Verkko-opiskelijoita vaivaa kuitenkin helposti eristäytyneisyyden tunne. Etäopinnoista jää puuttumaan esimerkiksi lähiopinnoille tuttu orientaatioon keskittynyt ensimmäinen kurssitapaaminen, jolloin opettaja pyrkii tutustumaan oppilaisiinsa ja oppilaat toisiinsa, ja kurssin sisältö käydään läpi opettajan johdolla. (Moore 2014, 20.) Yhteisöllisyyden luomiselle verkko-opiskelijoiden keskuudessa voi aiheuttaa ongelmia myös se, että joillakin kursseilla opiskelijat eivät välttämättä ole edes kaikki samalla aikavyöhykkeellä. Etäopiskelijoiden välistä kanssakäymistä hankaloittavat toki myös ne tavalliset haasteet, joita esiintyy missä tahansa yhteisössä, kuten opiskelijoiden erilaiset tavoitteet ja käsitykset työmoraalista tai yksinkertaisesti yhteensopimattomat luonteet. Verkko-opiskelun vastuuhenkilö voi auttaa opiskelijoita yhteisön muodostamisessa ohjeistamalla heitä siinä selkeällä ja käytännöllisellä tavalla. Verkko-opiskelijoista voi muodostua yhteisö, vaikka he eivät koskaan edes näkisi, miltä toiset opiskelijat näyttävät. (Neidorf 2012, 163, 165.)

Myös etäopintojen yhteisöllisyyden tunnetta voidaan tarkastella McMillanin ja Chavisin (1986) kehittämän määritelmän avulla. Yhteisöllisyyden tunteeseen vaikuttavat osa-alueet ilmenevät eri tavalla etäopinnoissa kuin lähiopetuksessa. Yhteisöllisyyden tunteen ensimmäinen elementti, jäsenyys, voi olla vaikeasti määriteltävissä etäopinnoissa, sillä verkkokurssi saattaa esimerkiksi olla avoin kaikille ja jäsenyyden rajat eivät täten ole selkeät. Sanattoman viestinnän puute vaikuttaa jäsenyyden tunteeseen. Myös vaikutusvallan näyttäminen on vaikeampaa etäopinnoissa. Epätoivottuun käytökseen voidaan kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi jättämällä opiskelijan kommentit huomiotta. Kolmas elementti on tarpeiden täyttäminen ja integraatio. Siinä missä lähiopinnoissa hyväksyntää voidaan osoittaa sanattomasti, se täytyy etäopinnoissa tehdä sanallisesti. Muiden onnittelu ei tapahdu niin luontevasti etäopinnoissa kuin se tapahtuu lähiopinnoissa, mutta toisaalta sanallinen kannustus voi merkitä enemmän kuin sanaton. Viimeinen elementti, jaettu tunneyhteys, vaatii syntyäkseen esimerkiksi jaettuja kokemuksia, joita etäopetuksessa - joka monesti toteutetaan asynkronisesti - ei välttämättä usein esiinny. (Teaching Online: A Guide to Theory, Research, and Practice 2015, 242-245.)

Rovai pyrki aiheeseen liittyvää kirjallisuutta tutkimalla selvittämään, miten etäopinnoissa voisi muodostaa ja vaalia yhteisöllisyyden tunnetta. Hän löysi seitsemän eri tekijää, jotka vaikuttavat yhteisöllisyyden tunteeseen etäopinnoissa. Ensimmäinen yhteisöllisyyden tunteeseen vaikuttava tekijä on niin sanottu transaktionaalinen etäisyys (transactional distance). Mooren (1993) mukaan kyseisellä termillä tarkoitetaan psykologista ja viestinnällistä tilaa ohjaajien ja opiskelijoiden välillä. Siihen vaikuttaa Mooren mukaan se, kuinka paljon ohjaajalla on kontrollia kurssilla ja se, kuinka paljon opiskelija kontrolloi kurssia. Ohjaajan kontrolli (rakenne) kasvattaa transaktionaalista etäisyyttä ohjaajan ja opiskelijan välillä, opiskelijan kontrolli (dialogi) puolestaan vähentää sitä. Yhteisöllisyyden tunne on sitä suurempi, mitä vähemmän transaktionaalista etäisyyttä kurssilla esiintyy. Ohjaaja voi vähentää transaktionaalista etäisyyttä ja täten kasvattaa yhteisöllisyyttä huolehtimalla esimerkiksi siitä, että kaikki opiskelijat osallistuvat kurssilla käytävään keskusteluun. Tämän voi varmistaa tekemällä keskusteluun osallistumisesta osan kurssin arvioitavaa osuutta. (Rovai 2002, 7-8.)

Toinen yhteisöllisyyteen vaikuttava tekijä on sosiaalinen läsnäolo. Sosiaalisen läsnäolon verkossa ajatellaan olevan heikompaa kuin mitä se on reaali maailmassa, sillä verkkoympäristöstä puuttuvat monet normaalielämän sosiaaliset vihjeet. Vahvistaakseen yhteisöllisyyttä kurssilla on kurssin ohjaajan suunniteltava, miten sosiaalista läsnäoloa voisi vahvistaa. (Rovai 2002, 8.)

Kolmas tekijä on sosiaalinen tasa-arvo. Belenkyn, Clinchyn, Goldbergerin ja Tarulen (1986) mukaan kirjoitetussa viestinnässä on havaittavissa kaksi erilaista viestintätapaa - erillinen ja yhtenäinen - joista erillinen viestintätapa vähentää yhteisöllisyyttä ja yhtenäinen tapa lisää sitä. Auktoritatiivisesti viestivät opiskelijat tuovat haasteita yhteisöllisyydelle verkkokurssilla, sillä heidän osallistumisensa vähentää yhtenäisesti viestivien opiskelijoiden halua osallistua yhteiseen keskusteluun. Kurssin ohjaajan tehtävänä on varmistaa, että kaikki pääsevät osallistumaan keskusteluun. Opiskelijoita voi tutustuttaa toisiinsa ja täten auttaa yhteisöllisyyden rakentumisessa muun muassa pyytämällä kaikkia esittelemään itsensä kurssin alkaessa. Auktoritatiivisesti viestivän opiskelijan uhatessa keskustelua ohjaaja voi esimerkiksi kannustaa muita opiskelijoita jakamaan ajatuksiaan. (Rovai 2002, 8-9.)

Neljäs ja viides tekijä yhteisöllisyyden muodostamisessa ovat pienryhmätyöskentely ja ryhmän toiminnan fasilitointi. Pienissä opiskelijaryhmissä opiskelijat voivat tutustua toisiinsa. Ohjaaja voi innostaa opiskelijoita vuorovaikutukseen. Bennen ja Sheatsin (1978) mukaan on olemassa erilaisia rooleja, joiden mukaan toimimalla voi vaikuttaa ryhmän toimintaan ryhmänä eli esimerkiksi muuttaa tai vahvistaa ryhmän toimintatapoja. Näitä rooleja ovat esimerkiksi tarkkailija, kannustaja ja seuraaja. Ohjaaja voi yrittää synnyttää yhteisöllisyyden tunnetta ryhmässä omaksumalla tilanteeseen sopivan roolin. (Rovai 2002, 9.)

Yhteisöllisyyden tunnetta lisää myös, jos ohjaajan opetustyyli ja opiskelijan oppimisvaihe ovat yhteensopivia. Growin (1991) mukaan opiskelijat muuttuvat opintojensa edetessä

riippuvaisista oppijoista itseohjautuviksi oppijoiksi. Riippuvainen opiskelija kaipaa opinnoiltaan rakennetta, kun taas itsenäinen oppija kaipaa enemmän dialogia. Hyvä opetus on yhteensopiva opiskelijan oppimisvaiheen kanssa ja kannustaa myös opiskelijaa suurempaan itseohjautuvuuteen. (Rovai 2002, 10.)

Viimeinen yhteisöllisyyteen vaikuttava tekijä on yhteisön koko. Etäopinnoissa yhden ohjaajan vastuulla oleva opiskelijamäärä voi olla erittäin suuri. Ricen (1994) mukaan liian pieni määrä opiskelijoita verkkokurssilla johtaa siihen, että vuorovaikutusta ei tapahdu tarpeeksi, mutta liian suuri osallistujamääräkään ei ole ihanteellinen vuorovaikutukselle. 8-10 opiskelijaa näyttäisi olevan vähimmäismäärä hyvän vuorovaikutuksen takaamiseksi, enimmäismäärän ollessa noin 20-30. Suurten opiskelijamäärien kurseilla opiskelijamäärän aiheuttamat haasteet vuorovaikutuksessa voi ratkaista esimerkiksi jakamalla opiskelijat pienempiin keskusteluryhmiin tai ohjaamalla heidät tekemään ryhmätöitä pienissä ryhmissä. (Rovai 2002, 11.)

5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia ja ajatuksia Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoilla on ollut yhteisöllisyydestä korona-ajan etäopinnoissa. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena keväällä 2021. Aineistona toimi syksyllä 2020 ja keväällä 2021 toteutetun Laurean opiskelijoille suunnatun hyvinvointikyselyn vastauksista kerätyt kuvaukset yhteisöllisyydestä ja siihen liittyvistä ilmiöistä etäopiskeluaikana.

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen aineistoa, tutkimustapaa ja tutkimuksen toteuttamista. Luvussa 6 kuvataan tutkimuksen tuloksia. Viimeisessä luvussa nostetaan vielä esiin aineiston pohjalta syntyneitä ajatuksia ja pohdintaa.

5.1 Tutkimuksen aineisto

Laadullisen tutkimuksen aineisto voidaan kerätä muun muassa haastattelemalla, havainnoimalla, toteuttamalla kysely tai koostamalla aineisto erilaisista dokumenteista (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 3). Aineistot voidaan jakaa sellaisiin, jotka syntyvät tutkijasta riippumatta (esimerkiksi henkilökohtaiset kirjeet ja päiväkirjat) ja sellaisiin, joiden syntymiseen tutkija vaikuttaa (kuten haastattelut) (Eskola & Suoranta 1998). Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarvetta pitäytyä vain yhdenlaisessa aineistossa, vaan erityyppisiä aineistoja voidaan samassa tutkimuksessa tarvittaessa yhdistellä (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 3).

Tässä opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen aineistoa ei kerätty nimenomaan opinnäytetyötä varten, vaan se saatiin Laurea-ammattikorkeakoulun Mitä kuuluu -kyselyn tuloksista

syksyltä 2020 ja keväältä 2021. Kyselyssä pyrittiin selvittämään, miten Laurean opiskelijat ovat voineet etäopintoaikana. Kysely suunnattiin kaikille Laurean opiskelijoille, ja siihen vastasi syksyllä 2020 yhteensä 808 ja keväällä 2021 yhteensä 674 opiskelijaa.

Mitä kuuluu -kyselyihin sisältyi avoin kysymys, jonka ohjeistuksena toimi ”kerrothan tarkemmin opintojesi sujumisesta korona-aikana”. Tässä tutkimuksessa aineistona käytettiin näistä vastauksista niitä, jotka jollakin tavalla käsittelivät yhteisöllisyyttä tai siihen liittyviä ilmiöitä. Aineistona käytettyjä vastauksia oli yhteensä 107. Näistä 42 oli syksyn 2020 kyselystä ja 65 keväällä 2021 kyselystä. Tähän opinnäytetyöhön saadussa aineistossa oli taustatietona vain kunkin vastauksen kirjoittajan opiskelumuoto. Vastauksista 42 tuli päiväopiskelijoilta, 61 monimuoto-opiskelijoilta ja 4 verkko-opiskelijoilta.

5.2 Tutkimuksen käytännön toteutus

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan yleensä tutkimusta, jossa tarkastellaan tutkimuksen kohteena olevien ihmisten kokemuksia, tunteita ja ajatuksia jostakin ilmiöstä. Tutkimuksen aineistoa analysoimalla pyritään rakentamaan yksityiskohtainen kuva tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa ei tavoitella tietoa siitä, kuinka yleinen tutkittava ilmiö on, vaan yritetään löytää uusia näkökulmia sen tarkasteluun. (Puusa & Juuti 2020, johdanto.)

Sisällönanalyysi on eräs hyvin yleinen laadullisessa tutkimuksessa käytetty menetelmä aineiston tarkasteluun. Eskolan (2001, 2007) mukaan aineistoa voidaan analysoida aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriasidonnaisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä aineistoa analysoidessa pyritään jättämään kaikki aiheesta aiemmin tiedetty analyysin ulkopuolelle, jotta analyysin pohjana olisi nimenomaan tutkittava aineisto. Teorialähtöisessä analyysissä tutkimusta ohjaa esimerkiksi jokin tietty teoria tai malli, jonka läpi aineistoa tarkastellaan. Teoriaohjaavassa analyysissä taas tutkimusaiheeseen liittyvä teoria auttaa analysoinnissa, mutta ei kuitenkaan ohjaa sitä, vaan analyysi perustuu edelleen ensisijaisesti aineistoon. (Sarajärvi & Tuomi 2018, luvut 4 ja 4.2.) Tämä tutkimus toteutettiin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä.

Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi toteutetaan kolmen eri vaiheen avulla: ensin redusoimalla eli pelkistämällä aineisto, sitten klusteroimalla eli ryhmittelemällä se ja lopulta abstrahoida eli luomalla teoreettisia käsitteitä. Lähdesmäen, Oinosen, Sandgrenin ja Sarajärven (2000) mukaan ensimmäisessä vaiheessa - pelkistäminen eli redusoiminen - erotetaan aineistosta pois kaikki, mikä ei ole tutkimukselle relevanttia, minkä jälkeen tutkittavasta tekstistä etsitään tutkimuksen aiheeseen liittyviä ilmaisuja, joista johdetaan pelkistettyjä ilmaisuja ja listataan ne allekkain. (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 4.4.3.)

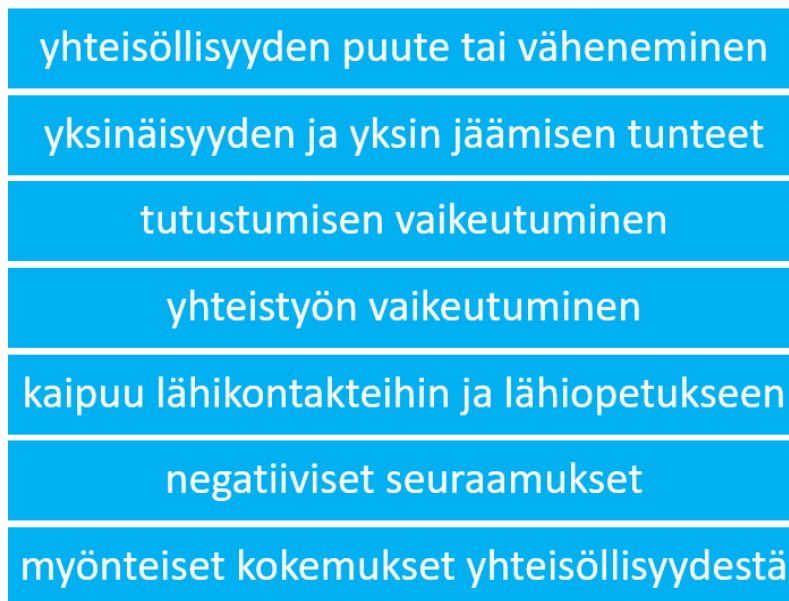
Tässä tutkimuksessa aineistosta etsittiin ilmaisuja, jotka kuvasivat jollakin tavalla kokemuksia yhteisöllisyydestä ja siihen liittyvistä ilmiöistä.

Pelkistämisen jälkeen redusoitu aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Tässä vaiheessa muodostetaan alaluokkia keräämällä yhteen ilmaukset, joissa kuvataan samaa asiaa. Alaluokista muodostetaan tämän jälkeen mahdollisesti vielä yläluokkia ja näistä pääluokkia, mutta tämä ei ole välttämätöntä. Lopulta kaikki kootaan yhdistävän luokan alle. Lähdesmäen, Oinosen, Sandgrenin ja Sarajärven (2000) mukaan viimeisessä vaiheessa eli abstrahoinnissa muodostetaan aineistosta teoreettisia käsitteitä. Heidän mukaansa myös ryhmittelyvaihe on osa abstrahointia. (Sarajärvi & Tuomi 2018, luku 4.4.3.)

Tämän tutkimuksen aineistosta etsittiin samanlaisia ilmiöitä kuvaavia ilmaisuja. Aineistosta saattoi löytää seitsemän erilaista aihetta, joista muodostettiin tutkimuksen luokat. Joitakin näistä luokista olisi voinut mahdollisesti vielä ryhmitellä pidemmälle, mutta luokkien vähäisen määrän takia tämä ei kuitenkaan tuntunut mielekkäältä.

6 Tulokset

Tutkimuksen aineistosta nousi esiin seitsemän erilaista aihetta: yhteisöllisyyden puute tai väheneminen, yksinäisyyden ja yksin jäämisen tunne, yhteistyön hankaloituminen, tutustumisen hankaloituminen, kaipuu lähikontakteihin ja ne mahdollistaviin lähiopintoihin, negatiiviset seuraukset edellä mainituista asioista ja viimeisenä myös onnistuneet kokemukset yhteisöllisyydestä (kuvio 2).

Kuvio 2: Yhteenveto tuloksista.

Yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen puute ja yhteisöllisyyden väheneminen olivat teksteissä hyvin usein toistuva aihe. Joidenkin mielestä yhteisöllisyyttä ei ollut etäopinnoissa lainkaan - joko sitä ei ollut edes ehtinyt syntyä (uusien opiskelijoiden tapauksessa) tai se oli kadonnut korona-aikana, kun opiskelijat siirtyivät suorittamaan opintojaan kotiin. Monet uudet opiskelijat mainitsivat vastauksissaan ryhmäytymisen puutteen; ryhmäytymistä ei ollut ehtinyt tapahtua, koska opiskelijat olivat päässeet tapaamaan toisensa kasvotusten mahdollisesti vain muutamana kerran ennen siirtymistä etäopiskeluun. Toiset taas kokivat, ettei yhteisöllisyys puutu kokonaan, mutta se on heikentynyt. Yhteisöllisyyden ei nähty toteutuvan yhtä hyvin etäopinnoissa kuin lähiopinnoissa. Vastaaajista löytyi myös opiskelijoita, joita yhteisöllisyyden puute ei haitannut, sillä he eivät kokeneet opiskelijayhteisöön kuulumista itselleen tärkeäksi.

”Ei tunnu samalla lailla kuuluvansa opiskelijayhteisöön kuin aiemmin kampuksella ollessa. Outoa kun ei ole nähnyt yli puoleen vuoteen opettajia eikä kurssikavereita.”

Ulkopuolelle jäämistä kuvasivat myös aineistossa toistuneet maininnat yksinäisyyden ja yksin jäämisen tunteesta. Vastauksissa mainittiin muun muassa “todellisen yhteyden” puuttuminen ja “irralisuus ja erillisyys” muista opiskelijoista. Yksin jäämisen tunteeseen saattoi vaikuttaa esimerkiksi se, että vastaajien mukaan tuen ja avun saaminen ja verkostoituminen ei etäopinnoissa onnistu helposti. Vertaistuen puute mainittiin monissa vastauksissa. Monet kokivat jääneensä yksin opintojensa kanssa. Yksinäisyyden tunne kuvattiin monissa vastauksissa vahvana, toisissa taas yksinäisyyden kerrottiin lisääntyneen hieman. Kaikki eivät kuitenkaan kokeneet yksinäisyyden tai yksin jäämisen tunteen olleen jatkuvaa, vaan pikemminkin ajoittaista.

”Tulin aikuisopiskelijana nimenomaan hakemaan uusia verkostoja, ajatuksia, kokemuksia ja paljon uutta tietoa. Nyt olen tietokoneen ääressä kotona aamusta iltaan töissä ja koulussa. Mitään todellista yhteyttä ei ole juuri kehenkään.”

Etäopiskelu on vastausten perusteella vaikeuttanut sosiaalista vuorovaikutusta opiskelijoiden kesken, ja esimerkkinä tästä oli muihin opiskelijoihin tutustumisen vaikeutuminen. Vastauksissa kuvailtiin, kuinka Zoomissa ja Teamsissa ei synny spontaania ja vapaamuotoista vuorovaikutusta samalla tavoin kuin lähiopetuksessa, jossa muiden opiskelijoiden kanssa voi keskustella ja tutustua esimerkiksi tauoilla. Etäyhteyksien välillä tapahtuvalla keskustelulla on erään vastaajan mukaan tapana pyöriä lähinnä tehtävien ympärillä. Monet vastaajat mainitsivat kuuluvansa opiskelijoiden WhatsApp-ryhmään, mutta eräässä vastauksessa todettiin, että vilkkaassa WhatsApp-ryhmässä tutustuminen muihin ei onnistu kunnolla. Toinen vastaaja mainitsi, että tutustumista hankaloittaa erityisesti se, että lähiopetukseen ei voi osallistua, jos on pieniäkään koronavirukseen viittaavia oireita.

”Ei tule juurikaan juteltua opintojen sujumisesta, ainoastaan niistä tehtävistä, kun ei ole taukoja joiden aikana hengata käytävillä tutustumassa.”

Vastauksissa kerrottiin myös, että yhteistyön - yhteisten tehtävien, ryhmätöiden ja projektien - tekeminen on ollut haastavampaa etäyhteyksien välityksellä. Tähän vaikutti muun muassa se, ettei ryhmän jäseniä ollut päässyt tapaamaan kasvotusten. Eräässä vastauksessa mainittiin myös se, kuinka sosiaaliset vihjeet jäävät etäyhteyksien välityksellä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta puuttumaan.

” Ryhmätyöt täysin etänä ihmisten kanssa, joita ei tunne eikä ole tavannut eikä tule tapaamaan kuormittavat enemmän, kun ei jotenkin voi tulkita ihmisten käytöstä ja tapoja ja pitää olla skarpimpi.”

Viides esiin noussut aihe oli kaipuu lähikontakteihin ja ne mahdollistaviin lähiopintoihin. Vastauksissa näkyi mainintoja niin ihmiskontaktien tarpeesta kuin ikävästä luokkatilanteita kohtaan. Lähiopiskelusta kaivattiin muun muassa ajatusten vaihtoa muiden opiskelijoiden kanssa, muihin tutustumista, vertaistukea ja verkostoitumista, joiden ei koettu toteutuvan samalla tavalla (tai lainkaan) etäopinnoissa. Muiden opiskelijoiden kasvokkainen tapaaminen koettiin motivoivana ja jaksamista vahvistavana. Joissakin vastauksissa mainittiin, että opiskelun olisi helpompaa opiskelijayhteisön ympäröimänä. Vastauksissa toistui ajatus siitä, että etäyhteyksien välityksellä tapahtuva vuorovaikutus ei korvaa lähikontakteja. Eräs vastaaja kertoi, että opiskelijoiden WhatsApp-ryhmäkin on näivettymässä, kun muita ei pääse tapaamaan kasvotusten.

”Opetus on ollut hyvää myös näin etänä, mutta kaipaavan muiden opiskelijoiden näkemistä ja tehtävien toteuttamista kasvotusten, jolloin keskustelut ovat antoisampia toisin kuin zoomissa.”

Aineistossa nousi myös esiin niitä negatiivisia seuraamuksia, joita yksin opiskelemisella ja siihen liittyvällä ulkopuolisuuden tunteella on ollut opiskelijoihin. Yhteisöllisyyden puute oli muun muassa vaikuttanut heikentävästi jaksamiseen ja mielialaan sekä laskenut motivaatiota.

Eräissä vastauksessa kuvailtiin huolta tulevaisuudesta ja työllistymisestä - siihen vaikutti se, ettei kukaan ollut jakamassa kokemuksia lähestyvistä valmistumisesta. Myös opinnäytetyön tekeminen tuntui haastavalta, kun sen parissa joutui ahertamaan yksin ilman vertaistukea. Joissakin vastauksissa koettiin, että verkostoituminen olisi opiskelijana tärkeää, mutta verkostojen syntyminen jäi etäopinnoissa puuttumaan. Opiskelukokemuksesta nähtiin myös puuttuvan jotakin ilman lähiopetuksen mahdollistamaa sosiaalista vuorovaikutusta. Yksin opiskelemissä oli ollut myös konkreettisia vaikutuksia opintojen sujumiseen ja etenemiseen.

“Huomaa selkeästi kuinka yhteisöllisyyden puuttuminen ja muiden opiskelijoiden vertaistuki vaikuttavat myös omaan motivaatioon. Halua tehdä löytyy, mutta mitään ei tunnu oikeastaan saavan aikaseksi.”

Vastauksista löytyy myös esimerkkejä myönteisistä yhteisöllisyyden kokemuksista pandemia-ajalta. Joissakin tapauksissa tutustumista oli ehtinyt tapahtua ennen etäopintoihin siirtymistä. Jotkut vastaajista olivat löytäneet itselleen mukavan kanssaopiskelijoista koostuvan ryhmän. Eräissä vastauksessa mainittiinkin yhteisöllisyyden olevan enemmän “omalla vastuulla” korona-aikana. Opiskelijoiden välisestä yhteisöllisyydestä esimerkkinä nousivat WhatsApp-ryhmät. Vertaistukea on jaettu myös sosiaalisessa mediassa. Eräs vastaaja puolestaan mainitsi ryhmätöiden mahdollistavan vertaistuen saamisen.

”Olen ilahtunut, miten meidän opiskelijaryhmä on itse aktivoitunut ryhmäytymisessä ja jaamme vertaistukea eri sosiaalisen median kanavissa.”

Aineistossa toistuivat enimmäkseen kielteiset kokemukset etäopinnoista - yhteisöllisyyden puute, verkostoitumisen puute, yksin jääminen ja kaipuu takaisin normaaliin opiskelija-arkkeen. Näiden on nähty vaikuttavan motivaatioon, mielialaan ja jopa opintojen edistymiseen. Aineistossa jaettiin myös joitakin onnistuneita kokemuksia yhteisöllisyyden saavuttamisesta

korona-aikana. Kaikki vastaajat eivät edes kaivanneet yhteisöllisyyttä. Enimmäkseen aineisto kuitenkin kuvasi etäopiskelua kielteisessä valossa.

7 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, millaisia kokemuksia ammattikorkeakouluopiskelijoilla on ollut yhteisöllisyydestä etäopinnoissa COVID-19-pandemian aikana. Tämä toteutettiin analysoimalla Laurea-ammattikorkeakoulun syksyllä 2020 ja keväällä 2021 toteuttaman Mitä kuuluu -kyselyn yhteisöllisyyteen liittyviä vastauksia sisällönanalyysin keinoin. Vastauksista eriytettiin seitsemän erilaista luokkaa, jotka liittyivät yhteisöllisyyden kokemuksiin. Aineistosta selviää, että opiskelijat ovat tunteneet jääneensä opiskelijayhteisön ulkopuolelle (yhteisöllisyyden puute tai väheneminen ja yksinäisyyden ja yksin jäämisen tunteet), kokeneet etäyhteyksien välityksellä tapahtuvan vuorovaikutuksen haastavammaksi kuin lähiopetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen (tutustumisen ja yhteistyön vaikeutuminen) ja toivoneet pääsevänsä takaisin lähiopetukseen. Etäopetukseen siirtyminen oli vaikuttanut muun muassa motivaatioon ja opintojen edistymiseen. Toisaalta taas jotkut kokivat yhteisöllisyyden toteutuneen myös korona-aikana.

Syksyn 2020 ja kevään 2021 aineistojen välillä ei ollut havaittavissa huomattavia eroja. Molemmissa aineistoissa kuvailtiin samanlaisia ilmiöitä. Aineiston vähäisen määrän vuoksi pienempien erojen etsiminen ei olisi ollut mielekäästä.

Laurean syksyllä 2020 toteuttamassa Mitä kuuluu -kyselyssä 40 prosenttia vastaajista kertoi kokeneensa itsensä osaksi yhteisöä myös etäopintojen aikana, kun taas keväällä 2021 yhteisöön kuulumista kokeneiden osuus oli 30 prosenttia. Nämä luvut eroavat huomattavasti vuoden 2016 Opiskelijabarometrin pohjalta tehdystä tutkimuksesta, jonka mukaan vahvaa yhteisöllisyyttä koki jopa 62 % ammattikorkeakouluopiskelijoista ja kohtalaistakin yhteisöllisyyttä 14 % (Reinikainen 2019). On tietysti mahdollista, että opiskelijoiden hyvinvointia kartoittavaan kyselyyn vastasivat todennäköisimmin ne opiskelijat, joiden mielestä nykyisissä olosuhteissa on puutteita ja jotka kenties toivoivat pääsevänsä vastaamalla vaikuttamaan tilanteen muuttumiseen. Reinikaisen raportti selvitti myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden yhteisöllisyyttä yleensä, kun taas Laurean kysely oli suunnattu vain oman oppilaitoksen opiskelijoille. Tästä huolimatta kuka tahansa yleistä etäopiskeluun liittyvää keskustelua seurannut voi melko varmasti sanoa, että yhteisöllisyyden tunne on kokenut kolauksen korona-ajan opinnoissa.

Tutkimuksen aineiston joukkoon mahtui myös onnistuneita yhteisöllisyyden kokemuksia. Enimmäkseen yhteisöllisyyden tunnetta olivat kannatelleet ennen etäopiskeluun siirtymistä solmitut suhteet muihin opiskelijoihin sekä opiskelijoiden perustamat WhatsApp-ryhmät. Aivan kaikki eivät myöskään kaivanneet yhteisöllisyyden tunnetta muiden opiskelijoiden kanssa.

Onnistuneet yhteisöllisyyden kokemukset ja tyytyväisyys nykytilanteeseen olivat kuitenkin tutkimuksen aineistossa selvästi vähemmistössä.

COVID-19-pandemian lieventyessä oppilaitoksissa voidaan todennäköisesti palata taas lähiopiskelun pariin. Etäopiskelu on kuitenkin yleistynyt, joten kysymys siitä, miten yhteisöllisyyttä voisi luoda etäyhteyksien välityksellä, ei ole häviämässä minnekään. Vaikka korona-ajan etäopiskelu ei ole ollutkaan opiskelijoiden oma valinta samalla tavoin kuin verkko-opetukseen osallistuminen yleensä on, yhteisöllisyyden puute voi vaikeuttaa etäopintoja myös korona-ajan ulkopuolella. Verkko-opintojen valitsemiseen voi olla lukuisia eri syitä, mutta halu opiskella yksin ilman yhteisöä ei välttämättä ole yksi niistä.

Rovai (2002) selvitti lukuisia keinoja yhteisöllisyyden tunteen muodostamiselle verkkokursilla. Näitä keinoja olivat esimerkiksi pienryhmätyöskentely ja keskustelun kannustaminen. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen aineistossa näkyy kuitenkin toive myös vapaamuotoisesta vuorovaikutuksesta ja tutustumisesta. Yhdeksi yhteisöllisyyden muodostumisen esteeksi etäyhteyksillä tapahtuvassa kommunikaatiossa mainittiin se, että Zoomissa ja Teamsissa ei ole mahdollisuutta samanlaiseen luonnolliseen ja eri aiheita käsittelevään keskusteluun kuin lähiopinnoissa. Kenties yksi keino yhteisöllisyyden lisäämiseksi olisi kannustaa myös vapaampaan keskusteluun verkkokursseilla esimerkiksi taukojen aikana, kuten yksi vastaajista ehdotti.

Laurean Mitä kuuluu -kyselyssä kartoitettiin keväällä 2021 myös opiskelijoiden kiinnostusta esimerkiksi hyvinvointikävelyille ja vertaisopiskeluryhmään osallistumiselle. Kiinnostus niitä kohtaan oli melko matalaa ottaen huomioon niiden opiskelijoiden määrän, jotka eivät kokee kuuluvansa opiskelijayhteisöön. Voi olla, että kynnys etäyhteyksien välityksellä tapahtuvaan vuorovaikutukseen osallistumiseen on yksinkertaisesti liian suuri ja siitä saatava arvioitu hyöty liian pieni, eikä opiskelijoiden kaipaamaa yhteisöllisyyttä voida edes toteuttaa kunnolla virtuaalisesti. Verkko-opiskelun vapaaehtoisesti valinneille erilaiset oppilaitoksen järjestämät yhteisöllisyyden muodostumisen mahdollistavat tapahtumat ja keinot saattaisivat kuitenkin olla hyödyllisiä. Etäopiskeluun koronaepidemian takia joutuneet korkeakouluopiskelijat saattavat kokea yhteisöllisyyttä kaipaamassaan muodossa vasta päästessään takaisin lähiopetukseen.

Lähteet

Sähköiset

AMK-opiskelijoiden etäopiskelukyselyn tulokset. 2021. SAMOK. Viitattu 29.5.2021.

<https://samok.fi/wp-content/uploads/2021/05/amk-opiskelijoiden-etaopiskelukyselyn-tulokset-2021.pdf>

Birck, R. 2020. Pieni yhteisöllisyysopas - vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen. Käräjätörmän monisukupolvinen yhteisökylä -hanke. Viitattu 29.5.2021.

<https://www.karajatorma.fi/wp-content/uploads/2020/09/Pieni-yhteiso%CC%88llisyysopas-RB.pdf>

Chaloux, B. & Miller, G. 2014. E-learning and the transformation of higher education. Teoksessa Miller, G. E., Benke, M., Chaloux, B., Schroeder, R., Smutz, W., Swan, K. & Ragan, L. C. Leading the e-Learning Transformation of Higher Education: Meeting the Challenges of Technology and Distance Education. E-kirja. Sterling: Stylus Publishing, 3-22.

Douglas, H. 2010. Types of Community. Teoksessa Anheier, H. & Toepler, S. (toim.) International Encyclopedia of Civil Society. New York: Springer, 539-544. Viitattu 31.5.2021.

https://www.researchgate.net/publication/291185841_Types_of_Community

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. painos. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Opintopolku 2021. Etäopetus- ja verkko-opetus. Viitattu 29.5.2021.

<https://opintopolku.fi/wp/aikuiskoulutus/mietitko-aikuiskoulutusta/opiskelumuodot/etaopiskelu-ja-verkko-opiskelu/>

Fandl, K. J. & Smith, J. D. 2016. Success As an Online Student: Strategies for Effective Learning. E-kirja. Lontoo: Taylor & Francis Group.

Haapakoski, K., Niemelä, A. & Yrjölä, E. 2020. Läsä etänä: seitsemän oppituntia tulevaisuuden työelämästä. E-kirja. Helsinki: Alma Talent.

Heikkilä, A., Lehtinen, A. & Lähteenkorva, S. 2020. Korkeakouluopiskelun haasteet. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. (toim.) 2021. Opiskeluterveys. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Heimolehto, K. & Mäkelä, K. 2021. Etäopiskelu uuvuttaa opiskelijat, voimavarat lopussa - lines Aakula, 19: "Kaikki tapahtuu samassa pienessä yksiössä, josta ei pääse pakoon". Yle. Viitattu 30.5.2021.

<https://yle.fi/uutiset/3-11814652>

Kangas, L. 2021. Opiskelijoiden harjoittelupaikat ovat olleet kiven alla korona-aikana: suurin osa pääsi harjoitteluun, mutta alojen väliset erot ovat isot. Yle. Viitattu 30.5.2021.

<https://yle.fi/uutiset/3-11744782>

Kangaspunta, S. 2011a. Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. E-kirja. Tampere: Tampere University Press, 15-34.

Kangaspunta, S. (toim.) 2011b. Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. E-kirja. Tampere: Tampere University Press.

Kielitoimiston sanakirja. 2021. Viitattu 30.5.2021.

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/hyvinvointi?searchMode=all>

Koonti koronatilanteen vaikutuksesta lukiolaisiin. 2020. Suomen lukiolaisten liitto. Viitattu 29.5.2021.

<https://lukio.fi/app/uploads/2020/04/Lukiolaisten-koronakyselyn-tulokset.pdf>

Kujala, J. 2011. Opiskelukyvyn ja yhteisöllisyyden edistäminen korkeakouluissa. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. (toim.) 2021. Opiskeluterveys. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Kunttu, K. 2020. Opiskelykyky. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. (toim.) 2021. Opiskeluterveys. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

McMillan, D. W. & Chavis, D. M. 1986. Sense of Community: A Definition and Theory. Teoksessa Journal of Community Psychology, Volume 14. Viitattu 29.5.2021.

https://www.researchgate.net/profile/David-Mcmillan-10/publication/235356904_Sense_of_Community_A_Definition_and_Theory/links/59e65cc6aca2721fc227a799/Sense-of-Community-A-Definition-and-Theory.pdf

Merriam-Webster. 2021. Viitattu 29.5.2021.

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/distance%20learning>

Michalski, C. A., Diemert, L. M., Helliwell, J. F., Goel, V. & Rosella, L. C. 2020. Relationship between sense of community belonging and self-rated health across life stages. Teoksessa SSM - Population Health, Volume 12. Viitattu 29.5.2021.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S235282732030313X>

Moore, R. L. 2014. Importance of Developing Community in Distance Education Courses. Teoksessa TechTrends, Volume 58. Viitattu 29.5.2021.

https://www.researchgate.net/publication/263480649_Importance_of_Developing_Community_in_Distance_Education_Courses

Neidorf, R. 2012. Teach Beyond Your Reach: An Instructor's Guide to Developing and Running Successful Distance Learning Classes, Workshops, Training Sessions, and More. E-kirja. Medford: Information Today.

PISA 2018 Results. What School Life Means for Students' Lives. Volume III. 2019. OECD. Viitattu 29.5.2021.

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/acd78851-en.pdf?expires=1621676654&id=id&acc-name=guest&checksum=611798832710753866D0ABE14BAABF78>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Online Learning Consortium 2021. Our Quality Framework. Viitattu 30.5.2021.

<https://onlinelearningconsortium.org/about/quality-framework-five-pillars/>

Ranta, E. 2020. Opiskelun haasteet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Teoksessa Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K. & Pynnönen, P. (toim.) 2021. Opiskeluterveys. E-kirja. Helsinki: Duodecim.

Reinikainen, R. 2019. Tietopaketti yhteisöllisyydestä ammatillisella toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa. Voimaa opiskeluun -hanke. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö. Viitattu 29.5.2021.

https://voimaaopiskeluun.diak.fi/wp-content/uploads/sites/7/2019/10/Diak_Voimaa_opiskeluun_Tietopaketti_yhteisollisyydesta_15s_A4_final.pdf

Rovai, A. 2002. Building Sense of Community at a Distance. Teoksessa International Review of Research in Open and Distance Learning, Vol. 3, No. 1. Viitattu 30.5.2021.

https://www.researchgate.net/publication/26468259_Building_Sense_of_Community_at_a_Distance

Ryan, Y. & Latchem, C. 2016. Educational Technologies in Distance Education. Off-campus and Online, but on Course? Teoksessa Rushby, N. & Surry, D. (toim.) The Wiley Handbook of Learning Technology. E-kirja. Hoboken: John Wiley & Sons, 160-179.

Saastamoinen, M. 2011. Intensiivistyvä yksilöllistyminen ja sosiaalisuuden muuttuvat muodot. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampere University Press, 61-91.

Simpson, O. 2012. Supporting Students for Success in Online and Distance Education. 3. painos. E-kirja. Lontoo: Taylor & Francis Group.

Teaching Online: A Guide to Theory, Research, and Practice. 2015. E-kirja. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi.

Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. 2010. Johdanto. Teoksessa Vaarama, M., Moisio, P. & Karvonen, S. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010. E-kirja. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 10-18.

Vähäsarja, S. 2021. Korkeakouluopiskelijoiden mielenterveysongelmat lisääntyivät harpaten viime vuonna - näillä 5 tavalla se näkyy. Yle. Viitattu 30.5.2021.

<https://yle.fi/uutiset/3-11888188>

Laurea 2021. Yhdessä lisää yritteliäisyyttä - YLY. Viitattu 10.6.2021.

<https://www.laurea.fi/hankkeet/y/yhdessa-lisaa-yritteliaisyytta---yly/>

Opetushallitus 2021. Yhteisöllisyys. Viitattu 30.5.2021.

<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>

Julkaisemattomat

Mitä kuuluu -kyselyn tulokset, kevät 2021. Laurea. Viitattu 31.5.2021.

Mitä kuuluu -kyselyn tulokset, syksy 2020. Laurea. Viitattu 31.5.2021.

Kuviot

Kuvio 1: Opiskelukykymalli. (Kunttu 2020.).....	8
Kuvio 2: Yhteenveto tuloksista.	20